fahs

Medlemsblad for Frederiksborg Amts Historiske Samfund

NUMMER 1 Februar 2020 34. ÅRGANG

Nyt fra bestyrelsen

Kære medlemmer

Velkommen til endnu et år i den gamle forening - det 115-tende.

Kontingenter
Allerede nu - halvanden måned før generalforsamlingen - har 85 % betalt kontingent for 2020.
MANGE TAK for det.

Det er jo rørende billigt med **200 kr**. for en bog af god kvalitet og 4 medlemsblade. Blade som kun kan leveres, fordi vore medlemmer forsyner os med tekster fra det nordsjællandske.

BEMÆRK:
Forslag til vedtægtsændring på s. 14.

På bestyrelsens vegne
Niels Nielsen

Kontingent:
200 kr./år for husstand
250 kr./år for institutioner m fl.

Betaling til Nordea,
Registreringsnummer: 2670
Kontonummer: 4374709599
MobilePay: 98 283

Forsidebillede: Kortet viser Ødammen ved Frederiksborg slot.

Årbogen 2020
Efter generalforsamlingen udleverer vi årets bog "Trolddom i en dansk købstad" af Torben Bill-Jessen og Lone Hvass.

FAHS
Medlemsblad for Frederiksborg Amts Historiske Samfund

Tryk: Toptryk Grafisk A/S
Tilrettelæggelse og layout:
Niels Nielsen (ansvh.)
FAHS udkommer 4 gange årligt, februar, maj, august, november.
Artikler sendes til redaktøren.

Bestyrelsen:
Niels Nielsen (formand & redaktør)
Margrethe Krogh Sørensen (næstfm.)
Henrik Bachmann (kasserer)
Lene Falster (sekretær)
Eva Tønnesen
Lone Hvass
Jeppe Tønsberg (suppleant)
Kjartan Langsted (suppleant)

Kontakt til foreningen:
post@fahs.dk
Niels Nielsen, tlf. 4752 8408
Vedr. medlemskab: Se hjemmesiden eller kontakt Henrik Bachmann kasserer@fahs.dk

På **www.fahs.dk** finder man bl.a. opdaterede oplysninger om udflugter og foredrag.

Desuden et link til registeret over alle årbøgerne 1906-2000 samt en oversigt over de ældre årbøger, som foreningen stadig har til salg ved henvendelse til formanden
formanden@fahs.dk

Bestyrelsen informerer om ….

Bestyrelsen har på de seneste bestyrelsesmøder drøftet, hvad vi kan gøre for at stoppe frafaldet af medlemmer, og hvad der skal til, for at motivere medlemmerne til at stille op til bestyrelsen.

På nuværende tidspunkt har bestyrelsen således ikke en kandidat til erstatning for Niels Nielsen, som fratræder som formand og redaktør på den kommende generalforsamling.

Hvis der blandt medlemmerne skulle være nogen, som kunne tænke sig at **gå ind i bestyrelsen** – i første omgang evt. som suppleant, så skriv til os på post@fahs.dk

Som noget nyt vil medlemmerne kunne **rekvirere ekstra eksemplarer af FAHS-bladet,** hvis der er en god artikel fra FAHS, som man vil delagtiggøre andre i. Så kontakt os. Så får I et antal ekstra eksemplarer tilsendt til uddeling. I nogle tilfælde opkræver vi måske lidt som kompensation for portoen.

Tilbuddet gælder ikke kun de trykte blade, men også de elektroniske. Alle blade kan leveres som PDF-fil (og de er altid gratis).

Vi har et stort behov for hjælp fra medlemmerne til **ad hoc-opgaver**. Det kan være hjælp til kaffebrygning, afrydning og stoleopsætning ved foredrag eller korrektur-læsning af bladet mv.

Altså sådan en lille afgrænset opgave, hvor man ikke forpligtiger sig til andet. Vi kalder dem ”Nappere” – fordi de giver os (alle), et nap, når det er nødvendigt.

Kontakt os (post@fahs.dk), hvis nogen kan hjælpe os den 15. marts 2020 kl. 14 (mødetid kl. 13), hvor vi i Fredensvej 12 (Kedelhuset) har et foredrag om Chr. C4’s skolegang ved Gorm Tortzen.

Kom nu, kære medlemmer og hjælp os.

Foreningen skal fortsat være en aktiv og dynamisk forening til gavn og glæde for alle i det gamle Frederiksborg Amt. Send os nogle ideer til, hvad vi kan gøre, og hvad som fungerer godt, og hvad som ikke gør.

Mailadressen til foreningen er: post@fahs.dk og eller til formanden: formanden@fahs.dk.

Louises Ø

Da Slots– og Kulturstyrelsen igangsatte renoveringen af Louises Ø i Frederiksborg Slotshave, fik FAHS's kasserer **Henrik Bachmann** lov til for Lokalhistorisk Arkiv i Hillerød at følge med og fotografere undervejs. Det kom der en masse billeder ud af, som ledsager teksten.

Arkitekten bag renoveringen, **Karsten D. Olesen**, har i tilgift skrevet om denne proces og lidt om øens historie.

Slots- og Kulturstyrelsen udførte i 2018 en tiltrængt istandsættelse af bygninger og søkanter på Louises Ø, beliggende i Ødammen i den romantiske del af Frederiksborg Slotshave. Vedligeholdelsesarbejderne har taget udgangspunkt i en nænsom bevaring af det eksisterende. Der er ingen adgang til øen, så for at muliggøre arbejderne var der næsten hele året etableret en midlertidig bro, bygget i stillads og med den midterste del flydende på olietønder.

Øen blev under Frederik VII kunstigt skabt i forbindelse ved oprensning af vådområdet omkring Badstueslottet. Opkaldt efter Dronningen, Louise Rasmussen, Grevinde Danner.

Det skete før efteråret 1854. Fra kilder vides det nemlig, at den korpulente konge i oktober 1854 "fik en kold afvaskning", da han faldt i vandet ved Louises Ø.

Parret var ilde set i København, og de holdt derfor af at opholde sig i det nordsjællandske: Frederiksborg, Jægerspris og Skodsborg.

I disse år etablerede man denne del af haven omkring Badstueslottet i den romantiske stil, inspireret af den engelske landskabelige havestil. Ideen var, at haven skulle fremstå "naturlig": Ingen formklipning eller symmetriske og rette linjer. Stierne skulle slynge sig, og der måtte gerne være overraskelser og fremmedartede elementer i form af lysthuse, skulpturer og ting, der skjuler sig. Bygningerne på Louises Ø tager udgangspunkt i ønsket om at få disse "kulisser" i haven, men samtidig var de brugbare for kongen, som havde stor interesse i jagt og fiskeri og nød selskabelighed i naturlige omgivelser.

Ruinen, som står tilbage på "Fantasiens Ø" i Brede Dam i Præstevang skov i Hillerød er tilsvarende en reminiscens fra denne periode.

Historisk set var der i årene op til midten af 1800-tallet en særlig interesse for Norden. Danmark afstod Norge i 1814, og omkring 1830'erne opstod der blandt liberale en bevægelse, som benævnes Skandinavisme. Det

anstrengte forhold til vores naboer mod syd og de enevældige tendenser i hertugdømmerne medførte, at blikket blev rettet mod nord. I studentermøder, kunst og litteratur var der fokus på det nordiske, de nordiske guder og vor fælles kultur. Med Frederik VII fik Skandinavismen en sidste opblomstring og døde endeligt ud efter slaget i 1864, hvor vi ikke fik hjælp.

Bygningerne

Louises Ø var nordisk inspireret; den var oprindeligt beplantet med nåle– og birketræer. På øen sattes 3 bygninger: En hytte, et stenhus samt en fiskehytte.

Hytten har en laftet tømmerkonstruktion, dvs. en bjælkekonstruktion, som kan være flyttet fra Norge eller måske mere sandsynligt bygget på stedet som en efterligning af en "Barfrøstue" fra Østerdalen øst for Oslo. Denne bygningstype er kendetegnet ved at have et tårn foran bjælkehytten. Hytten har stråtag, men ville i Norge have været beklædt med tørv. Lofter og gerigter er dekoreret med udskåret birkebark og i den ene stue er der hjørneskabe, beklædt med rafter. Bygningen har fået nyt stråtag, en del rådskader er afhjulpet ved udskiftning af tømmer, og der er nu etableret en indvendig (midlertidig) afstivning, som sikrer, at tårnets hældning ind over hytten ikke tiltager yderligere. Tårnet er blevet suppleret med en rekonstruktion af et gelænder, som oprindelig var omkring en balkon ved døren til 1. sal. Balkonen var forbundet til en trappe i det indvendige hjørne nord for tårnet.

Stenhuset er sat i marksten og dækket af et rødt tegltag. Det mindre hus havde tilsyneladende oprindeligt en indgang til begge sider,

ningen alene må have tjent som kulisse og måske midlertidig opbevaring af "kælderkolde" øl til kongens selskab?

men i dag er der kun en mod syd. Det benævnes mange steder "Ishuset". Det kendes fra andre ejendomme, som f.eks. Fredensborg Slot, at man havde et ishus. Princippet var at have en isolerende dobbeltkonstruktion, som gjorde, at is hentet ved søen kunne holde sig længe ind i foråret. De simple ydervægge på dette stenhus kunne ikke holde isen frossen, hvorfor byg-

Tømmer og vindskeder i tagkonstruktionen var rådne og er blevet udskiftet inden genoplægning af de eksisterende tagsten. Murkronen under taget er nu beskyttet med et løst lag ikke synligt tagpap så nedtrængende vand ikke hober sig op i ydervæggene.

Fiskehytten er ikke specielt norsk, men er bygget som en træhytte med tegltag. Det har oprindelig også

Fiskehytten

været dekoreret med birkebark på væggene og indrettet med 2 rum. Den var konstrueret med nedgravede pæle og efterhånden så rådplaget, sammensunken og ruineret, at den så ud som om den havde opgivet og var på vej i søen. Hytten var dokumenteret og opmålt og er nu fuldstændig rekonstrueret. I det ydre som en kopi af den oprindelige hytte, men det indre er ikke genskabt, idet den i fremtiden kun har interesse som kulisse i haven. Den er nu et vidnesbyrd om dét, der var engang. Tegltaget er oplagt med genbrugssten.

Søkanter

Vandslikket fra Ødammens bølger havde efterhånden fra alle sider taget et par meter af øens oprindelige fylde. De tidligere konstruerede søkanter i træ var ødelagt. De er nu erstattet af kraftige nedrammede lange stolper, som kan beskytte øens kanter mod erosion. Der er fyldt op bag kanterne, så øen har fået fylde som oprindeligt.

Baseret på kildemateriale vides, at der oprindeligt var en landgangs- eller badebro på øens sydlige side. Med i projektet kom til sidst etableringen af en bro i stil med det gengivne i kilderne. Dette fuldendte indtrykket og oplevelsen af Frederik VII og Louises

Ø, som den tog sig ud, da de fortrak fra København til Frederiksborg og tog en tur i det grønne.

Fr. VII sten

På øen ligger også en stor granit

sten med et nedhugget sæde og Fr VII's inskription.

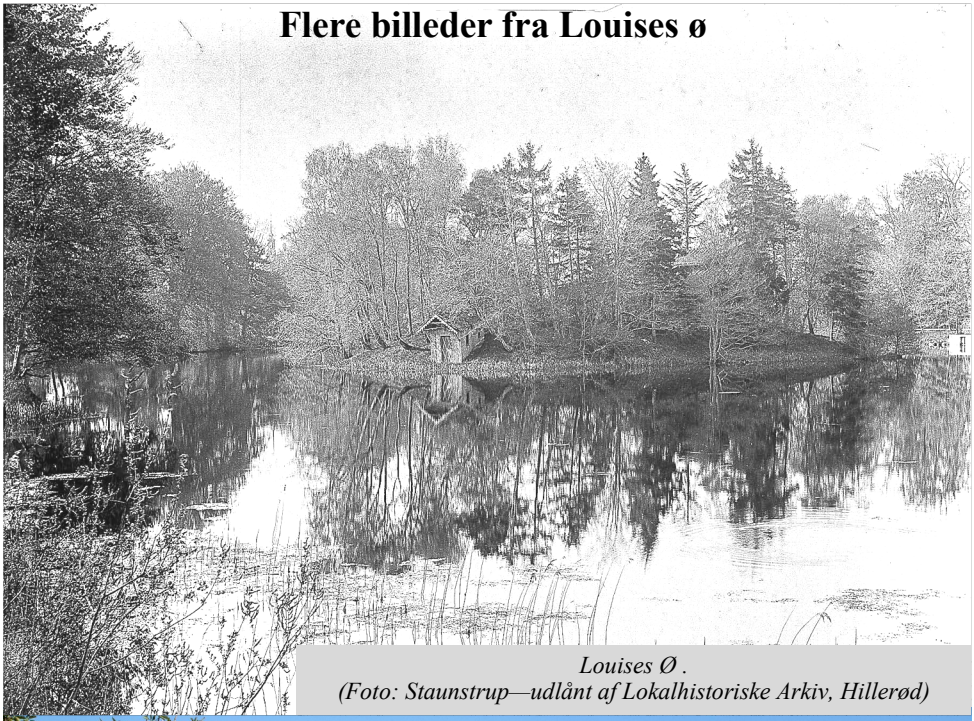
Den skal sandsynligvis ses som en pendant til Chr. IV's sten fra 1628, som ligger få hundrede meter længere nede i Indelukket ved Frederiksborg Slot. Chr. IV's sten blev (efter sigende) sat, da han opdagede, at hans ægtefælle Kirsten Munk var ham utro. Her kunne kongen så sidde og dvæle over tilværelsens genvordigheder.

Hvad der præcis var baggrunden for, at Frederik VII tilsvarende fik en sten lagt på Louises Ø, er der selvfølgelig spekuleret i, men det er ikke historier, der er underbygget. Om ikke andet vides, at han havde Chr. IV som forbillede. Stenen ligger urørt.

I årene efter Fr. VII's død i 1863 mistede man interessen for øen. Den benævnes "øen i Ødammen", da man *slet ikke* havde lyst til at skilte med alliancen med den borgerlige Louise Rasmussen. Den manglende brug af øen og nødvendige prioriteringer af midler til vedligehold andre steder har været en udfordring for at opretholde en god vedligeholdelsesstand på øen. Der vil fremover blive udført et løbende vedligehold på øen, så bygningerne i årene frem, kan være til glæde for havens mange besøgende.

Flere billeder fra Louises ø

Louises Ø .
(Foto: Staunstrup—udlånt af Lokalhistoriske Arkiv, Hillerød)

Badstueslottet

Årbogen for 2020
Skrevet af Torben Bill-Jessen og Lone Hvass

I årene 1625-26 fandt der 8 trolddomsprocesser sted i Helsingør, hvor otte fattige kvinder blev brændt levende. De blev det mest omfattende kompleks af trolddomsprocesser, der kendes fra nogen dansk by. Derfor har vi valgt at lade dem være hovedemnet i bogen om "Trolddom i en dansk købstad". Trolddomsprocesser er med ganske få undtagelser som Køge og Ribe ikke før beskrevet om nogen dansk købstad. Scenen hvor bogens retssager udspiller sig er Sundtoldtidens Helsingør, hvor vi har været igennem 189 forhør i rådstuen og byretten, med deltagelse af 135 nævninge og 189 vidner. Til slut fortæller vi om de samtidige trolddomsforfølgelser i det katolske Bamberg i Bayern hvor 600 blev dømt og brændt i en by som på grund af 30-årskrigen og pest var på størrelse med Helsingør ca. 5000 indbyggere.

Torben Bill-Jessen og Lone Hvass

Resultatopgørelse for perioden
1. januar til 31. december 2019

Indtægter i kr.	2019	2018	Estimat for 2020
Medlemskontingent	**63.900,00**	**66.975,00**	55.000
Salg af årbøger	**3.470,00**	**3.765,00**	1.000
Medlems aktiviteter	**9.540,00**	**7.775,00**	10.000
Indtægter i alt	**76.910,00**	**78.515,00**	66.000

Udgifter i kr.			
Køb af Årbøger	**-49.700,00**	**-1.280,00**	**-55.000**
Medlemsblad	**-17.894,09**	**-26.269,12**	**-16.000**
Medlemsaktiviteter	**-10.963,00**	**-14.724,20**	**-12.000**
Generalforsamling	**-1.001,68**	**-485,30**	**-1.000**
EDB-udgifter	**-2.241,75**	**-2.003,00**	**-2.500**
Betalingsformidling	**-704,96**	**-800,50**	**-2.000**
Bestyrelsesmøder	**-1.748,45**	**-1.576,85**	**-1.500**
Kontorudgifter	**-2.261,65**	**-860,25**	**-1.000**
Diverse, gaver	**0,00**	**-2.000,00**	**-1.000**
Udgifter i alt	**-86.515,58**	**-49.999,22**	**-92.000**
Årets resultat	**-9.605,58**	**28.515,78**	**-26.000**

Balance pr. 31. december 2019

Aktiver i kr.:	2019	2018	Estimat for 2020
Kassekonto	0,00	0,00	0,00
Nordea	270.133,36	269.838,94	228.983
Aktiver i alt	270.133,36	269.838,94	228.983

Passiver i kr.:

Egenkapital primo	244.588,94	216.073,16	234.983
Årets resultat	**-9.605,58**	28.515,78	**-26.000**
Ny Egenkapital	234.983,36	244.588,94	208.058
Forud indkasseret kontingent	19.350,00	25.250,00	0,00
Dobbelt kontingent	800,00	0,00	0,00
Bogudgivelse 2021	15.000,00	0,00	20.000
Passiver i alt	270.133,36	269.838,94	228.983

Hillerød, den 4.1.2020

(Sign)

Henrik Bachmann
Kasserer

Skibby, den 8.1.2020

(Sign)

Niels Nielsen
Formand

Jeg har revideret årsregnskab 2019 for Frederiksborg Amts Historiske Samfund.

Hillerød, den 23.1.2020

(Sign)

Hannah Andersen

Et par præciseringer i forbindelse med Per Bechs artikel i blad 4 - 2019:
På side 4 og side 15 nævner han "Thorkildshåb". Alt forandrer sig - også huse - men det må være det, der i dag er Hellebækvej 134.

Og så nævner han, at han som postbud kunne have rigtig mange penge med til udbetalinger. Der var kommet et NUL for meget med - det var kun 2.000 kr.

Forslag til ændringer af foreningens vedtægter

Bestyrelsen gennemførte sidste år en opstramning af vedtægterne, så de nu passer til de krav, som bankerne stiller til en forenings regnskab. Efterfølgende har det vist sig, at der er behov for endnu en ændring. Foreningen udsender i dag kontingentopkrævningen sammen med blad nr. 4. Det giver medlemmerne en lang frist til at betale kontingent inden generalforsamlingen i marts.

Den løsning betyder nogle regnskabsmæssige udfordringer, fordi man skal kunne dokumentere både sidste og indeværende års kontingent.

Derfor foreslår bestyrelsen, at vi udskyder datoen for afholdelse af generalforsamling med én måned til april. Herved kan vi vente med at udsende kontingentopkrævning med årets første blad. Derved giver vi nok tid til at indbetale kontingentet efter nytåret.

Vedtægternes §8, stk. 1 stykke ændres til:

Den årlige generalforsamling afholdes inden udgangen af april måned efter skriftlig indkaldelse i foreningens blad med mindst 21 dages varsel til foreningens medlemmer.

Foredrag:

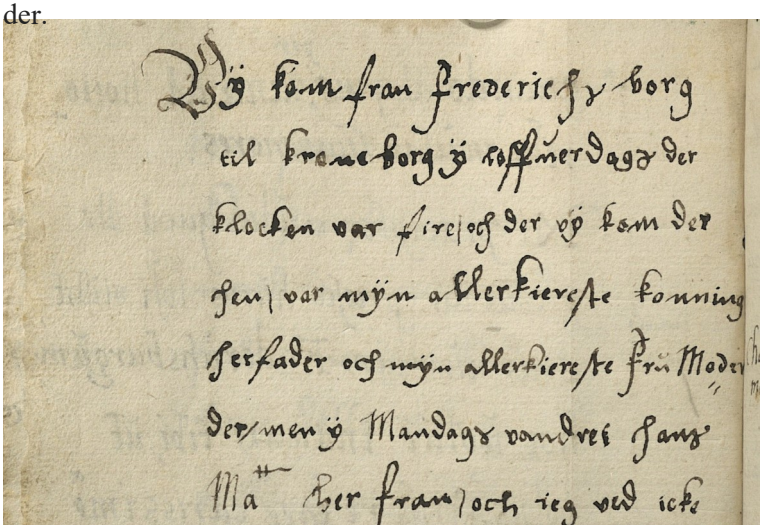
Nyt om Christian IV's skoledage

søndag den 15. marts kl. 14.00
I Kedelhuset, Fredensvej 12, Hillerød
(bag biblioteket).
Lokalet er handicapvenligt. Ingen tilmelding - tag en gæst med.
Pris: 50 kr. Incl. Kaffe/te og kage

Ved **Gorm Tortzen** lektor i græsk og latin ved Saxoinstituttet, Københavns Universitet.

Prins Christian var en meget flittig elev. Fra han var seks og ti år frem (1583-1593) fik han undervisning i en mængde fag. Et af fagene var sprogfærdighed i datidens internationale sprog latin, og der er bevaret over 800 stile fra den lille prins. De er skrevet som breve til familie og venner og giver et helt enestående billede af drengen og hans udvikling under streng luthersk tugt af hans lærer Hans Mikkelsen.

Brevstilene er for de flestes vedkommende skrevet først på dansk, og så på latin. De fortæller om hans hverdag og om spændende historier, han har opsnappet, når han lyttede til de voksne eller læste om berømte kongelige forbilleder.

For omkring 430 år siden skrev Chr. IV denne tekst.

Prøv at læse med …

Det er på dansk !

POST DANMARK
PP

Afsender: Frederiksborg Amts Historiske Samfund ved Henrik Bachmann, Gartnervænget 7, 3400 Hillerød

Generalforsamling lørdag den 28. marts 2020, kl. 14.00

Der indkaldes hermed til ordinær generalforsamling
i Kedelhuset, Fredensvej 12 C, Hillerød (bag biblioteket).
Mødelokalet er i stueplan og handicapvenligt.

Dagsorden:

1. Valg af dirigent
2. Valg af referent
3. Valg af stemmetællere
4. Bestyrelsens beretning om foreningens virksomhed i det forgangne år
5. Bestyrelsen fremlægger det reviderede regnskab til godkendelse
6. Forslag fra bestyrelsen eller medlemmerne
   (14 dages indsendelsesfrist til formanden).
   Bestyrelsen fremlægger forslag til vedtægtsændringer (se inde i bladet)
7. Valg af bestyrelsesmedlemmer (for 2 år):
   Niels Nielsen (modtager i**kke** genvalg)
   Eva Tønnesen (modtager genvalg)
   Lene Falster (modtager genvalg)
   Margrethe Krogh, Lone Hvass og Henrik Bachmann ikke på valg i år
   Valg: Bestyrelsen foreslår Kjartan Langsted
   Valg: 1-2 suppleanter (for 1 år):
   Valg af en revisor.
   Bestyrelsen foreslår Hannah Andersen (modtager genvalg)
8. **Valg** af en revisorsuppleant.
   Bestyrelsen foreslår Poul Bønsøe (modtager genvalg)
9. Fastsættelse af kontingent for det kommende år (2021)
10. Eventuelt

Efter generalforsamlingen drikker vi kaffe med kage
og uddeler årets bog, "Trolddom i en dansk Købstad"
Herefter vil forfatterne Torben Bill-Jessen og Lone Hvass
introducere deres nye bog. Se side 11